

## Motion till riksdagen 2010/11:So7

**av Agneta Luttropp m.fl. (MP)**  
**med anledning av prop. 2010/11:47**

# En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken

## Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av tydligare koppling till folkhälsopolitiken och dess mål att utjämna skillnader i hälsa.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att strategin bör omfatta även läkemedelsberoende.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att målet för ANDT-politiken specificerat bör inbegripa att förhindra att minderåriga börjar dricka alkohol.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör bereda frågan om en självständig nationell antidopningsverksamhet.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en strategi för att genomföra åtagandena i WHO-konventionen Framework Convention on Tobacco Control.

## Motivering

Propositionen innehåller en samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken (ANDT-politiken). Syftet är att ange mål och inriktning för hur samhällets insatser ska genomföras, samordnas och följas upp under 2011–2015. Ett gemensamt övergripande mål för ANDT-politiken föreslås, och en s.k. målstruktur, kopplad till uppföljnings- och utvärderings-system för att bättre kunna mäta effekterna av samhällets insatser.

**Fel! Okänt namn på**

Syftet som anges är att underlätta statens styrning av stödet på ANDT-området, att skapa bättre förutsättningar för samordning och samverkan och att få till en samlad syn på de gemensamma faktorer som ligger bakom mycket av problemens uppkomst, men också deras lösningar.

Miljöpartiet välkomnar att en strategi görs för ANDT-politiken. De tidigare handlingsplanerna för alkoholpolitik respektive narkotikapolitik upphörde 2010. Att ta ett bredare grepp för beroendefrågor är välkommet, eftersom frågorna till viss del går i varandra. Vi vill dock lyfta fram några perspektiv som vi saknar i propositionen.

## Tydligare koppling till folkhälsopolitiken

Att folkhälsopolitikens målområde 11 är tobak, alkohol, narkotika, dopning samt spel nämns. I övrigt sägs dock väldigt lite om folkhälsopolitiken i stort och dess betydelse. Vi ser det som en stor brist i hela strategin. Folkhälsopolitikens övergripande mål om att skapa samhälleliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen är den viktiga övergripande ramen. Strategier inom de olika målområdena har betydelse för det övergripande. Målområden som delaktighet och inflytande, ekonomisk och social trygghet liksom trygga och goda uppväxtvillkor har t.ex. stor inverkan även på frågor om beroende av ANDT. Effekterna av politiska beslut inom alla områden får direkt eller indirekt betydelse för folkhälsan. Regeringen talar ofta om individen och familjen, men sällan om strukturer. Vi anser att det är en brist och att en tydligare koppling till folkhälsopolitiken borde finnas med i den samlade strategin för ANDT-politiken.

## Problematiskt med vaga formuleringar

I strategin samlas det som görs för att helheten ska bli tydlig. Men syftet sägs vara att ange mål och inriktning för hur samhällets insatser ska genomföras, samordnas och följas upp under 2011–2015.

Vi efterfrågar en högre ambitionsnivå och större tydlighet. Det finns en konsekvent försiktighet i propositionen, och alltför många *bör* i texter där regeringen skulle kunna vara mycket tydligare med vad regeringen avser att göra. Vi hade också gärna sett att man ägnat sig mer åt frågan ”varför”, för ett samtidigt kunskapslyft som sätter förslagen på åtgärder i ett sammanhang.

Det är också anmärkningsvärt att innehållet i olika styrdokument inte nämns tydligare i strategin. Det gäller t.ex. regeringens proposition ”En effektivare narkotika- och dopningslagstiftning” (prop. 2010/11:4) som enbart schematiskt nämns i slutet. Visserligen hade inte riksdagen antagit lagen när strategin gjordes, men propositionen hade lagts fram och innebär konkreta förbättringar med tydligt innehåll som borde ha nämnts. Det skulle ha inneburit en ökad tydlighet under målbeskrivningen om en effektiv bekämpning av illegal försäljning via digitala medier. Otydligheten i propositionen gör strategin onödigt vag och kan lätt leda läsaren fel.

## Strategin borde även omfatta läkemedelsberoende

Beroende av förskrivna narkotiska läkemedel är ett omfattande och mycket allvarligt problem som berör upp till en kvarts miljon personer. Det berör både den som drabbas av det, dennes anhöriga och betydligt vidare kretsar än så. Det är en beroendeproblematik som i alltför hög grad är osynliggjord. Okunskapen är stor, och det kan vara svårt att få behandlingsinsatser för den som behöver komma ifrån sitt beroende. Miljöpartiet har länge drivit att beroende av narkotiska läkemedel bör föras in under målområde 11 i folkhälsopolitiken och att Statens folkhälsoinstitut får ansvaret för uppföljning av beroende av narkotiska läkemedel. När nu en samlad strategi görs för ANDT-frågor anser vi att även läkemedelsberoende skulle ingå i denna.

## Behov av stärkt övergripande mål vad gäller alkohol

Regeringens förslag på övergripande mål för ANDT-politiken är ett samhälle fritt från narkotika och dopning, med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och med ett minskat tobaksbruk. Målet beskrivs innebära

- ? en nolltolerans mot narkotika och dopning
- ? att minska allt tobaksbruk och förhindra att minderåriga börjar använda tobak
- ? att förhindra all skadlig alkoholkonsumtion bl.a. genom att minska konsumtionen och skadliga dryckesvanor.

Vi menar att målet, när det gäller alkohol, måste innebära att förhindra att minderåriga börjar dricka alkohol, vilket behöver uttryckas. Det räcker inte att ange minskad konsumtion och minskade skadliga dryckesvanor som mål. Att ge efter på ambitionen att minderåriga inte ska dricka alkohol ökar risken för framtida bruk och skador. Målet gentemot minderåriga uttrycks tydligt på tobaksområdet, men behöver göras även när det gäller alkohol.

## Tydligare insatser mot dopning

Trots att dopning tydligt ingår i begreppet ANDT och därmed i strategin som regeringen föreslår, anser vi att strategin är för oprecis för att mer ska hända på området. Att nätverket Prevention av dopning i Sverige (Prodis) har bildats för att utveckla och utvärdera en arbetsmodell för att förebygga användningen av anabola androgena steroider är bra. Vi menar att det dock inte räcker.

Vi har tidigare pekat på behovet av en självständig nationell antidopningsverksamhet. Idrottsrörelsen ansvarar i dagsläget för antidopningsarbetet genom att staten ger ett bidrag till Riksidrottsförbundet för att genomföra det antidopningsprogram som bygger på världsantidopningskoden. Regeringen, både den förra och den nuvarande, har ställt sig bakom världsantidopningskoden och Unescos och Europarådets antidopningskonventioner.

**Fel! Okänt namn på**

Regeringen har också givit en utredare i uppdrag att lämna förslag till den framtida nationella antidopningsverksamheten och undersöka möjligheterna att bilda en fristående nationell antidopningsorganisation, som staten och idrottens centrala organisation ska ha ett delat ansvar för. Förslaget är inte helt känt till sitt innehåll och presenteras samtidigt som motionen skrivs.

Det är viktigt att en självständig nationell antidopningsverksamhet, förutom det uppdrag som dagens antidopningsverksamhet har, ska ha till uppdrag att kontrollera och följa upp dopningsproblematiken inom fler områden inom t.ex. motionsidrotten, inte minst inom gymverksamheten där dagens antidopningsverksamhet inte har möjlighet att utföra kontroller, då det ligger utanför deras uppdrag. Av allt att döma kommer utredningen att presentera ett förslag i den riktningen. Miljöpartiet vill trycka på behovet av att antidopningsverksamheten ska kunna agera självständigt, att den utformas och att förutsättningar skapas så att den verkligen kan göra ett bra jobb – förebyggande, kontrollerande och samordnande.

## Tydligare åtgärder mot marknadsföring av alkohol och tobak

Ett av de långsiktiga målen är att barn ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av ANDT. Ett prioriterat mål under strategiperioden är ökad kunskap om marknadsföring av alkohol och tobak via digitala medier, samt marknadsföringens effekter på konsumtionen. Samtidigt visar man, föga förvånande, på att det inom alkohol- och tobaksområdet finns flera studier som visar på ett samband mellan hur ofta barn och unga exponeras för marknadsföring och omfattningen av rökning och skadliga alkoholvanor i dessa åldersgrupper.

För vår del är frågan enkel. Vi anser att reklam inte hör ihop vare sig med alkohol eller tobak. Hur omfattningen av reklam ser ut i dag är svårt att säga eftersom mycket sker via digitala medier. Miljöpartiet anser att det inte är tillräckligt att göra kartläggningar och att övervaka området som regeringen föreslår. Vi anser att regeringen bör driva frågan om rätten att slippa utsättas för alkohol- och tobaksreklam inom såväl EU som Sverige. Regeringen bör också i EU:s arbete med WTO och GATS, samt vid alla andra tillfällen när handelshinder diskuteras eller förhandlas, lyfta fram frågan om att aggressiv marknadsföring av alkohol är en utvecklingshämmande faktor. Detsamma gäller för regeringens arbete inom ramen för FN:s arbete med utvecklingsfrågor.

## Verkställ WHO:s tobakskonvention

Sverige ratificerade 2005 ramkonventionen om tobakskontroll (WHO Framework Convention on Tobacco Control). För en höjd ambitionsnivå i strategin skulle Sverige behöva ta ytterligare steg i det tobaksförebyggande arbetet.

**Fel! Okänt namn på**

Ramkonventionen är ett instrument för offensivt arbete. Men trots att Sverige åtagit sig att följa konventionens inriktning och mål finns det för närvarande ett antal områden där Sverige inte lever upp till tobakskonventionens riktlinjer. Det gäller t.ex. tobaksindustrins möjlighet att göra reklam via förpackningar och försäljningsställ, exponering av tobaksvaror på försäljningsställ, skydd mot passiv rökning, varningsbilder på tobaksförpackningar och skydd från påverkan av kommersiella och andra krafter inom tobaksindustrin.

Det finns exempel på många andra länder där man valt att använda ramkonventionen som incitament för att höja ambitionen, och de ligger långt före Sverige på flera områden. Island, Thailand, Norge, Kanada och Irland har infört exponeringsförbud, tobaksvarorna ska förvaras ej synliga för kunderna. Även Finland ska införa förbud mot synlig tobak i butikerna. Australien är på väg att bli först i världen med en lag om neutral utformning av tobakspaket, s.k. plain packaging. Enligt lagförslaget ska alla tobakspaket som säljs i Australien efter den 1 januari 2012 ha en och samma bruna, icke glänsande, standardfärg. Frånsett varningar i bild och text får det inte finnas några logotyper eller andra dekorationer. Förbud mot tobaksautomater har införts i ett antal länder. Ett fyrtiotal länder har infört eller beslutat att införa varningsbilder på cigarettpaketet. I Norden har det införts på Island 2010 och i Norge väntas det ske 2011. Frankrike har infört kraftigt höjda tobaksskatter. Förbud mot rökning på uteserveringar har införts i Los Angeles och Boston i USA och i Queensland i Australien. I Los Angeles county i USA har det även införts förbud mot rökning i samtliga parker. I delstaten Victoria i Australien har rökförbud införts vid hållplatser för buss, järnväg och spårvagn. Australiens hälsodepartement har infört en ny policy för hur möten mellan departementens representanter och tobaksindustrin ska gå till. Alla möten måste offentliggöras på departementets webbplats med utförlig information om vilka som deltog, ärende för mötet och vad som togs upp.

Miljöpartiet menar att Sverige bör bli betydligt mer offensivt. En tydlig strategi behöver tas fram för att nå de mål som är uppsatta för 2014 och för målen i ramkonventionen om tobakskontroll som Sverige ratificerat. Det behöver bli ett tydligt uppdrag, inte bara en ambition, så som nu föreslås. Detta vill vi ge regeringen till känna.

Stockholm den 2 februari 2011

*Agneta Luttröpp (MP)*

*Magnus Ehrencrona (MP)*

*Gunvor G Ericson (MP)*